RESSORGIMENT

NOVEBRE DEL 1923
ANY VIII - NVMERO 88

F. LABARTA

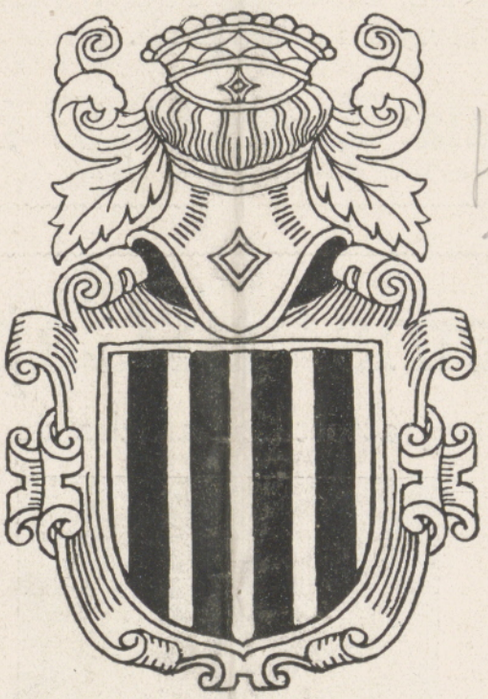

OFICINES: MÉXICO, 1356
BVENOS AIRES

Carnisseria i Cansaladeria

Escriptori: ALSINA 2011
C. T. 2212, Central

de RABASSA, GERMANS

EL MONTSENY

é una de les muntanyes més atractives de la nostra patria. Des d'ara és, també, garantia dels millors productes del ram a que es dedica la nostra casa, perqué l'havem escollit per a retolar el nostre establiment.

FIAMBRES ASSORTITS i BEN PREPARATS
Vendes a l'Engròs i a la Menuda.

Mercat del Plata: Taules 56, 57 i 82

U.T. 2809
Rivadavia

NOTA - Als magatzems que ens afavoreixin els farem rebaixes especials.

Magatzems "El Cap Bernat"

Els millors assortits d'articles de Catalunya

VENEM ALS PREUS
MÉS REDUïTS
DE BUENOS AIRES

SEGURETAT
ABSOLUTA
REMESES A TOT
EL PAIS

10 % de descompte.

Demani's oli "EL CAP BERNAT", insuperable.

FRANCESC TORT

PICHINCHA, 180
ESTACIO PASCO
COOPERATIVA TELEFONICA, 597 (OESTE)

(SUBTERRANI)

RIVADAVIA, 3929
ESTACIO MEDRANO
UNIÓ TEL. 1570 (Mitre)

SECCIO FLECA I PASTISSERIA Garay 3749 - 51. C.T. 43 (Patricios) DISTRIBUCIÓ A DOMICILI

RESSORGIMENT

ANY VIII — BUENOS AIRES, NOVEMBRE DEL 1923 — NÚM. 88

L'ÚLTIM FRACÀS DE LA LLIGA

A mesura que transcorre el temps i els esperits s'assosseguen després de la inevitable confusió dels primers moments, hom va veient clar tota la trama d'aquest tripijoc del pronunciamiento, *que no ha estat més que una farsa grotesca, una quixotada que solament en la terra del boig aventurer pot ésser tolerada. La història d'aqueix desgraciat i ridícol país que es diu Espanya, comptarà amb una pàgina més, per vergonya seva.*

El que ens dol extraordinàriament d'aquesta comèdia és que s'hi barregi no solament el nom de la nostra pàtria estimada, sinó els ideals i els sentiments dels catalans i que siguin catalans mateixos i, oh sarcasme!, que es titulin encara nacionalistes els que cometen aqueixes immoralitats patriòtiques.

Es cosa ja de pública notorietat la intervenció que la Lliga Regionalista ha tingut en el moviment dels militars.

Calàrà que des d'aquesta tribuna lliure que és RESSORGIMENT, *exposem els fets que precediren el cop i denunciem a la consciència dels catalans les concomitàncies i els tractes que amb els enemics de la nostra sang han tingut gent sense escrúpols, catalans que per tal d'arribar a obtenir una posició personal folgada no titubegen en sacrificar l'ànima i el benestar material de llur pròpia pàtria.*

Heu's aquí els fets que nosaltres havem pogut reconstruir mitjançant la informació que a despit de la censura ens han tramès des de la pàtria.

Durant el temps que exercí la capitania general de Catalunya En Primo de Rivera — com el seu aliat Martinez Anido — sabé conquerir-se les simpaties de la burgesia catalana donant àmplies atribucions al sometent i fent causa comú amb els del "Fomento del Trabajo Nacional".

Esdevingué un incident en l'acte d'enterrament d'un sometenista assassinat per les colles a sou del Sindicat Unic. El governador civil — allavors ho era un tal Barber — fou xiulat en incorporar-se al seguici, per creure's-el sèriament compromès en l'atemptat. El capità general i altres autoritats li negaren la salutació. Uns subjectes assalariats del Sindicat Lliure tenien les cordes a punt per amarrar el governador i repetir ço que es féu la centúria passada amb el general Bassa, però la ràpida intervenció d'un fautor del Sindicat Lliure d'acord amb En Primo de Rivera, evità l'execució del pla de venjança.

Sembla que aquest incident posà a la superfície ço que hom feia en secret i el poble veié ben clara la farsa del sindicalisme que, roig o blanc, obeïa un i altre a una mateixa finalitat terrorífica per tal de distreure el poble català de la seva pruïja alliberadora. El doble joc dels enemics de Catalunya es posà de manifest d'una faisó patent i clara. I el terrorisme minvà com per art de màgia.

Però, es clar, l'incident esmentat irritá enormement el govern de l'Estat que era a fi de comptes el més interessat en ocultar la veritable significació dels atemptats. I el general Primo de Rivera va ésser cridat a Madrid. L'Alba, aquest altre botxí de Catalunya, li exigí la dimissió, segurament per no haver sabut comportar-se amb prou diplomàcia. *En Primo, es negà rodonament a dimitir, al·legant que comptava amb les simpaties de Barcelona (volia dir dels burgesos). L'Alba li replicà enèrgicament que si es declarava en rebeldia no el deixaria arribar amb vida a la capital de Catalunya. En Primo de Rivera somrigué i tornà, efectivament i íntegrament, a Barcelona.*

Els elements de la Lliga Regionalista, amb els de la Patronal i el "Fomento", li feren una acollida triomfal i des d'aquell moment es treballà el cop d'Estat. En Cambó, si no conseller, no hi ha estat ignorant. Sabem que se li oferí la presidència del Consell. Hom assegura que una comissió de militars l'anà a trobar a l'estranger, després de la seva retirada estratègica, preguntant-li si estava disposat a fer-se càrrec del govern d'Espanya, puix anaven a donar un cop d'Estat i comptaven amb la totalitat de l'exèrcit, la qual cosa equivalia a dir que era cop segur.

Diuen que En Cambó defugí, de moment, tot compromís arguint que era temerari aventurar-se a un nou engany després del que li féu temps enrera el cap suprem de l'exèrcit espanyol (al·ludia segurament l'hora de l'autonomia), *però hom no pot assegurar si aquest refús anava condicionat a ulteriors participacions. Sembla que sí, però, àdhuc hi ha qui diu si el manifest que llençà En Primo de Rivera fou redactat per elements de la Lliga.*

*Ens ho fa creure el sentit regionalista del document. Aquelles invocacions a la descentralització, la mateixa condemnació del règim deposat, que tant s'identificà amb el criteri del senyor Puig i Cadafalch, segons pròpia declaració, i sobretot aquells editorials de "La Veu de Catalunya" justificant l'actitud d'En Primo de Rivera i tractant de guanyar-li l'adhesió dels catalans. Volem creure àdhuc que En Primo de Rivera covava bons propòsits amb respecte a l'autonomia de Catalunya, però en arribar a Madrid, en trobar-se en contacte amb l'*ambient, *la suggestió dels folls enemics de la pàtria nostra acabdillats pel rei, pogué més que totes les súpliques i llàgrimes dels almoiners de la Lliga.*

El final de la "Tosca" és força comparable a això. Mario fingiria ésser mort i així sortiria de Sant Angelo. Però Mario no havia de fingir perquè Mario era mort de debó. En Primo havia de simular disparar contra dels catalanistes i aquests callarien per comèdia. Però En Primo ha disparat sobre el cos sense ficcions i "Tosca" plora la participació en la farsa i l'engany sofert. No cal dir que "Tosca" és la Lliga Regionalista.

Les declaracions del Comte de Sert, d'altra branda, són categòriques. Veieu ço que diu en el seu caràcter de president del "Fomento del Trabajo Nacional" a un enviat especial del diari de París, "Le Matin": "Nosaltres estem contentíssims de que el dictador sigui un home sense competència en afers industrials i comercials. Nosaltres estem contents d'haver-lo induït a donar el cop. Estem orgullosos de la seva amistat i segurs de que allà on la seva insuficència no arribi se'ns deixarà actuar a nosaltres com a consellers i àdhuc com a dictadors".

Des del replec més íntim del nostre jur de catalans protestem contra aquesta farsa i aquesta nova traïdoria de què és objecte impiament la pàtria nostra, que cap afecte ni cap inclinació no pot sentir envers aqueixa casta de gent que l'oprimeix

i la maltracta. Si odiosa li era la caterva que malmenava les regnes de l'Estat, odiosa li és — i més encara, si és posible — la casta repugnant que se n'ha apoderat ara. En Prim ho digué una vegada en el congrés espanyol, i això que En Prim no era catalanista: Els catalans no són de la casta dels gossos que llepen la mà de l'amo que els tracta a puntades de peu.

Sota la capa de catalans, quatre llops famolencs juguen amb el més sagrat d'un poble. Caldrà que aquest poble en el futur no oblidi els noms d'aquests fariseus i els faci justícia. Són els que per un grapat d'or es vendrien a Déu i la pàtria.

Veieu ço que afegeix encara el Comte de Sert: "L'objecte de l'actual pronunciamiento *és únicament foragitar l'Alba i els que com ell feien tractats de comerç perniciosos per Catalunya".*

Cal diferenciar d'una manera absoluta la Catalunya dels patriotes catalans i la d'aqueixa gent repugnant mil vegades. Aquesta gent vol ésser espanyola, està afiliada a la U. M. N. o a la Lliga perquè els aranzels els protegeixin la caixa. Per a ells el problema català no és més que el conquériment de certs aventatges, de certs privilegis que augmentin les seves arques; és simplement una qüestió de pessetes.

En canvi per a nosaltres, per al veritable poble, el que sofreix, treballa i lluita per a un esdevenidor més equitatiu, més humà, el problema de Catalunya és una qüestió de dignitat col·lectiva que afecta la nostra sang i l'ànima nostra.

Quant a la Lliga creiem que l'últim fracàs és prou eloqüent per fer-li perdre les ganes d'intentar una nova prova i que la tàctica de l'efusió i el mite de l'Espanya gran que encara gosa invocar deuen ésser ben desats a la cambra dels mals endreços.

E L S F R È V O L S

Ens sorprenia, ara fa pocs dies, la frase que hom atribueix als *feliços* madrilenys, tramesa de Paris estant i inserida en un periòdic d'aquesta ciutat de Buenos Aires.

Ens sorprenia la seva agressivitat, utilitzada tractant de nosaltres, per la gent madrilenya, tan frèvola.

Diu: "Han de convence's els catalans, de què Primo de Rivera els ha pres el pèl."

—Quins catalans se n'han de convèncer?—, és el que podríem preguntar als frèvols madrilenys.

Hi ha molts catalans, que no s'han de convèncer de res, que els vingui de part d'ells; perquè mai se'ls han cregut de res, senzillament. Per als catalans, el mot "castellà" ja fa estona que vol dir "trapella, carregat de brometes"... I com a indigent i necessitat de totes les almoines hagudes i per haver, que és, el descendent d'Isabel la Catòlica, a la seva mesquinesa de lo material hi afegeix el seu terrible pauperisme moral. D'aquí ve, que els més transcendentals problemes que afecten la vida d'una nació, els jutgin baix la forma frèvola d'una "presa de pèl".

Potser parlin per aquells que totes les nacions en coven i Catalunya, com és natural, no se'n veu pas tampoc, disortadament, alliberada. Aquells, que tampoc no deploren pas ben bé del tot la prohibició de l'exposar sota el cel de casa nostra, voleiant damunt de les nostres llars, la històrica senyera santa, guiadora nostra, d'ideals i de fervors. Ells, de totes maneres, sols la posaven, petitona, a la mida de les seves aspiracions, deplorablement ridícola a l'estiu damunt les toldes de les seves inflades barraquetes de banys.

Potser parlen per aquests. Aquests es trobaran molt còmodes, també, sota les naus de les esglésies, on sentiran la paraula de Déu en llengua forastera, imposada, que haurà foragitat la nostra, d'estirp gloriosa.

Ells, de totes maneres, encara es donava el cas, i deurà seguir donant-se, de què se'ls hagi de sentir, ennuegant-se entre ells amb el *castellanu*, que se'ls fa enrevessat i parlant *en català* amb el xofer i les cambreres.

—Són anacrònics!

I que montaran llurs fàbriques industrials en els vessants de les austeres muntanyes de la pàtria nostra, i en les deus sagrades que alimenten els seus rius, venes de la seva vida, hi xuclaran la riquesa, no per beneficiar-ne la terra que els ha vist néixer, ni tampoc els obrers llurs en seran compensats com fóra digne; i que, trist és consignar-ho, circonden encara aquestes fàbriques a la moda medieval — les de cert comte, de nova prosàpia, en les somrients i bellíssimes terres del Bergadà — amb muralles ben segures, per a que no puguin alenar els esperits d'aquells que fet llur treball han de passar les mans vers l'oligarca per haver-ne l'humil pa de cada dia. No poden alenar lliurement aquests esperits ni per a llurs reivindicacions, ni per sentir el ver amor de ciutadans d'una pàtria que voldrien lliure, perquè llur amo és tímid, car ostenta un títol risible, que recorda la fruita de les figueres innocents i que, si són uns titelles fets i drets enfront les fantasmes reials i qui les envolta, fóren d'aquells — Déu ens en guard! — que si els haguéssim de menester per ésser soldats de la causa santa del nostre recobrament nacional, *farien figa.*

Si parlaven els frèvols madrilenys per aquests o aquests altres, haurien de saber que no es fan pas les altes inquietuds per als benèitons senyors Esteves, ni menys, molt menys, per a certs fills bords de les pàtries. Per a uns prou podria trobar-se encara la possibilitat d'haver-se de sentir l'al·lusió damunt seu. Però és que si els frèvols madrilenys poguessin tenir percepció clara i extensa de les coses, veurien la seva frase inútil, perquè sabrien que amb certes classes de persones i els tristos ignars que pel mós de pa les segueixen no es va enlloc. I per als fills bords de les pàtries, per a aquests que el sol hauria de cegar-los els ulls amb la seva claredat, filla de Déu, i l'aire de la terra els hauria d'ésser baf de forn candent, que els engrillonés el respir fins a petar llurs vides; per aquests no han de parlar els frèvols madrilenys, perquè ja estan prou d'acord amb els oripells i fanfàrries de qui *se'ls passeja* i gaudeix a les espatlles llurs.

Potser han parlat pels de la inconcebible venda a l'opressor de les milícies nostrades, és a dir: la claudicació execrable dels nostres "sometents", ignorants o egoistes, a pagès; fantotxes del braçalet de cinta i l'escopeta buida al braç a ciutat, rambles amunt, rambles avall, servant interessos que no són nostres, sinó contraris a nosaltres, pal·liatiu del verí del mal corc, per fer més lenta la malaltia de la pàtria irredempta.

Si aquells frèvols han parlat per aquests infeliços germans nostres, potser sí que són els únics que es tenen ben merescuda la frase, i per tant, si fós certa, la "presa de pèl".

Als catalans seriosos no se'ls té de convèncer de res de part dels frèvols madrilenys, perquè els hem presos a tots ells per uns "primos", i ni un instant hem cregut que l'alliberació de la nostra pàtria havia de venir d'ells, sinó tot el revés: la podridura del cor d'Espanya ens ha omplert sempre d'inquietud i de fàstic; la carronya castellana sempre ens ha fet aquell efecte que fan totes les carronyes i hem sentit la forta repulsió del seu esparverador veïnatge sense remei.

Els catalans seriosos acceptem el dolor i la importància del moment, tal com deuen acceptar-se, i en forma que els frèvols són ineptes per comprendre.

I sabem que:

> "qui enfonsa o alça els pobles
> és Déu, que els ha creat."

Es a dir: que per damunt de totes les contingències que puguin oposar-s'hi, si és llur destí, els pobles s'aixequen.

La vitalitat de Catalunya s'és provada els tres quarts de segle, que des del crit de resurrecció d'Aribau fins a aquests esdeveniments actuals, ha demostrat, esplèndidament, quina és la seva excel·lència.

On ha florit un Verdaguer, un Maragall, on s'estima i venera un Guimerà, on les belles arts es desenrotllen a dojo, el treball hi és ferm i el seu fruit és òpim; on es tenen com miralls segles de glòria; on s'ha demostrat totjust la bella forma

de la lloada "Mancomunitat" com a distribuïdora del pa guanyat i remeiera de les necessitats sentides... pot patir-se un parèntesi més o menys llarg, d'obstrucció dolorosa, d'entrebanc del bon seguir. Però les nostres garanties són fermes. I tenim encara altra fermança fora preu: els nostres fills; els infants de Catalunya, que han vist com mans enemigues han arrancat de llurs braços els llirs puríssims dels seus ideals, les banderes santes de l'esdevenidor. Ells comprendran que novament, temps a venir, hauran de collir-los; trepitjats, ensagnantats, patinats de dolor i de martiri. Colliran els seus llirs infantívols, colliran les nostres espines. I si no és abans, serà llavors; si no ho veuen els nostres ulls mortals serà des de les fosses, que s'aixecarà la veu d'aquest amor i d'aquesta nostra sang que als nostres fills és tramesa i ells la duran, conscients de llurs deures sagrats. Si no és abans serà llavors que Catalunya esdevindrà com és mereixedora, lliure i triomfant.

Balmes deia, parlant d'Espanya:

"...Estem tan avesats a ponderar el sòl d'Espanya com a un paradís, que ens imaginen com a cosa possible, que amb un bon govern sorgissin, com per encant, en tots els punts, l'agricultura, la indústria, el comerç. Això és una error: aquestes obres requereixen llargs anys, i dilatades comarques existeixen a Espanya on per això es necessiten segles."

"L'administració més activa, més atinada, que més impuls dóni i més fomenti el desenrotllament de la riquesa pública, què podrà fer sinó amb moltíssim de temps en aquells països on falten dos elements tan indispensables, no solament pel benestar, sinó fins per a la subsistència, com són l'aigua i el foc? L'aigua s'atrau amb les arbredes, i aquestes es fomenten amb l'aigua, cert; però on falten l'un i l'altre, quin remei resta sinó el treball i la constància que tot ho superen? Per dur a terme certes empreses, és necessari comptar amb una població nombrosa i activa; on aquesta falta, com es supleix? Es indispensable el transcurs de molts anys. Es indispensable dirigir com convé l'educació dels pobles, perquè és indispensable en molts llocs començar en certa manera la conquesta de la naturalesa mateixa..."

Tot això i més diu Balmes, i fa de bon prendre a consideració en aquests moments en què els prínceps de les milícies castellanes volen regenerar el país llur i els dels altres, per dissort de tots plegats.

Però, totes aquestes coses pot ésser que les sospesin i comprenguin els frèvols que d'enllà clapeixen vers la forta Catalunya, com els cans a la lluna?

GRACIA B. DE LLORENS.

CRÒNICA CATALANA

REPRESA DE LA VIDA CIUTADANA

Sense poder parlar dels successos ocorreguts l'onze de setembre per tal que no vaig presenciar-los i dels quals se n'hauran assabentat bé prou els llegidors de RESSORGIMENT per la nostra premsa, i no volent ocupar-me del cop d'Estat militar que, de segur, serà tema de les cròniques dels companys *Kômos* i Sanmarsal, no puc parlar d'altra cosa que de la vida barcelonina, la qual, en venir la Mare de Déu de la Mercè, es desvetlla del relatiu encalmament en què roman retuda durant els mesos d'estiu.

Es indubtable que una gran ciutat com Barcelona, està sempre en commoció. No és pas una d'aquestes urbs mortes o ensopides que de tard en tard es veuen alterades per un esdeveniment que les trontolla de dalt a baix i que, constituint una cosa excepcional, una fita en la grisor de llur vida quieta i calmosa, hom en parla i ho comenta amb exagerada vehemència. La nostra ciutat és inquieta, és pletòrica de moviment; totes les ànsies i tots els ideals viuen en ella. Però així i tot, hom no pot negar que en els mesos de més calor la seva força, la seva vigoria, la seva inquietud tenen un descens notable. Sembla talment — com fan molts ciutadans en els llocs d'estiueig — que reposi i recuperi les forces per emprendre més arditament la seva ruta, per entregar-se novament a l'esvalotada correntia de la vida plena.

En caure els darrers jorns de setembre, les parets s'omplenen de cartells anunciant els debuts de les companyies teatrals; en els cercles artístics es parla de properes exposicions i de concerts en preparació; els col·legis, a punt de reprendre les tasques, són oberts de nou, entrant-hi la llum i l'aire i el sol, companyia necessària dels escolars que aviat portaran aquell bell enrenou a les sales tan de temps closes; en la Universitat i l'Institut i en la nostra Escola superior de coneixements tècnics, una gran afluència d'estudiants en cerca de la corresponent matrícula, donen una nota alegre i gaia, prometedora de futures activitats i de profètiques ensenyances... Pels carrers i vies més cèntriques l'animació va en augment. En especial en aquella hora tan bellament ciutadana del cap-el-tard i la vetlla, quan a la claror magnificent de les botigues i la de l'enllumenament públic les gents són contentes de deambular amb calma fruint del bon passeig abans de retirar-se a casa, la ciutat torna a veure's remorosa i animada. Amb el rostre encara colrat del sol i l'aigua, amb el pit encara sadollat de l'aire del mar i del baume dels boscos, el nouvingut, el recent ex-estiuejador es llença al burgit i a l'activitat de la urbs amb certa fruïció, com si anés a prendre un bany — potser un xic anyorat — de barcelonisme.

En les manifestacions de l'intel·lecte i en les activitats espirituals, el començament d'octubre és com una obertura de curs. El pintor porta les teles que ha creat durant el sojorn al camp; els comediògrafs i dramaturgs, les produccions enllestides en la temporada de repòs i de recolliment; els poetes i novel·listes, les darreres mostres de la inspiració i de les gestes observades i viscudes; els homes d'estudi, els treballs assolits en el temps propici a la recerca de dades i cites i experiències... I tots, més esperançats, més segurs de si mateixos, més confiats i més dalitosos del treball, sense el pòsit de les contrarietats i de les decepcions que, potser, els enutjaven temps enrera, sense l'amargor de les lluites i de les enveges que a començament d'estiu els feien semblar inútil l'esforç i sobrera la continuïtat en les tasques.

Tot just arribat, el cronista no pot explicar res als seus desconeguts amics de RESSORGIMENT. Espera fer-ho, tan bé com pugui i sàpiga, en les properes cròniques, segur que ni a ell li ha de mancar la bona voluntat ni als llegidors l'acostumada benvolença.

JORDI CATALÁ.

Barcelona, 30 de setembre, 1923.

LA GENT DEL NOU RÈGIM

No és que pretenguem atorgar mèrits a les miloques de l'anterior règim, però és de justícia consignar que els col·laboradors d'En Primo de Rivera demostren ésser encara més curts de gambals que llurs antecessors.

El llegidor recordarà que quan el general Losada obeint una reial ordre destituí l'Ajuntament autèntic de Barcelona, fou nomenat alcalde el doctor Banqué i Feliu, catedràtic de grec de la Facultat de Filosofia i Lletres. Doncs bé, per tal de que hom vegi fins on arriba la mentalitat d'aquest catedràtic erigit en primer magistrat de Barcelona — val a dir que més tard, reconeixent la seva ineptitud, dimitís el càrrec, la qual cosa no deixa d'ésser un gros mèrit — contarem unes anècdotes.

Figureu-vos que parlant de la plana de Vich una vegada digué: *la tuberculosa llanura de Vich*, i tot perquè en aquella comarca s'hi cullen moltes patates (*tubérculos*). Altre dia explicava que *pasaba un rebaño de bueyes, todos hembras*. Un dia es referí *a la nutrición con leche de burro hembra*, etcètera.

Per a què seguir palesant l'ingeni d'aquests *colaboradores* del flamant règim espanyol?

ACTUALITAT POLÍTICA

ESPECTRES.

La història es va repetint.

El despertar de la consciència catalana, cada dia més esplendorós, a causa, precisament, dels terrorismes destinats a impossibilitar-lo, ha contribuït a fer sorgir un espectre nou: el terrorisme militar.

No volem actuar de profetes i ens limitarem avui a relatar fets i a citar paraules alienes.

EL SEPARATISME.

—Entre els delictes del comunisme i els del separatisme — ha dit el president del Directori militar espanyol — considero més greus els del separatisme. El separatisme no aixecarà més el cap.

—No podem admetre ni la més petita propaganda de les idees que atemptin a la unitat espanyola. En aquest punt serem inexorables, — ha dit el general Losada, governador de Barcelona.

En efecte, el separatisme ha estat una de les preferències de l'actuació del Directori, un dels primers decrets del qual — sinó el primer — va ésser el de repressió del separatisme.

Després, ha vingut la disolució dels "Pomells de Joventut". La causa, segons un diari conservador-espanyolista, va ésser el parenostre que diu que venien obligats a resar diàriament els seus components, per la llibertat de Catalunya.

Han estat clausurats, fins a fi de setembre, 76 associacions de caràcter cultural i patriòtic, entre elles el Centre de Dependents de Comerç i de la Indústria, de Barcelona, amb totes les seves seccions; com se sap, el Centre tenia establert Dispensari, Mutualitat, Cooperativa, i les seves seccions culturals representaven una veritable universitat comercial.

Diversos periòdics han estat suspesos.

Han estat destituïts alguns batlles, per les seves idees normals.

Ha estat prohibida l'exhibició de tota bandera, emblema, escut, etc., que no sigui representació exclusiva de l'Estat unitari i fins s'ha passat ordre als bars i cafès, privant que es toquin "Els Segadors".

Com es veu, l'actuació anti-separatista constitueix l'esport dels nous dictadors.

El separatisme, però, no ha pas plantat cara, declarant la guerra a Espanya, com sembla que algú esperava. Hi han sostres que estan destinats a caure per si sols; no cal ajudar a que caiguin, si no a pensar en apuntalar la part que ens cobreix, per tal que un dia no ens aixafi en caure el restant.

No es pot dir res en la premsa catalana? Dones el correu s'encarrega de transmetre articles a fora.

Precisament, en fer-se emmudir la premsa catalana, s'ha accelerat la divulgació del nostre plet nacional a la premsa de l'estranger.

OBRERISME.

El Directori militar espanyol ha fet pública la seva opinió i els seus propòsits respecte dels problemes obrers.

De la nota publicada pel propi Directori en tota la premsa, extractem les següents paraules:

"Pesi a malsanes predicacions, mentre els obrers conservin el ranci i bon esperit espanyol de voluntat i honor pel treball — i cal fortificar-lo i fer-lo renéixer on s'hagués extingit — en això hi ha la salvació de la pàtria, que no pot ésser altra que cultura i prosperitat, que engendraran la moral social, deixant-se d'atàvics imperialismes, que només poden allotjar-se en caps enlluernats.

"El primer és sentir-se orgullós d'ésser espanyol i d'ésser bo i després d'ésser apte i capaç cada u en la seva professió.

"A això invitem els obrers, exhortant-los a deslligar-se de llaços i organitzacions, que aparentant proporcionar-los béns, en definitiva els van portant per camins de ruïna.

"Associacions obreres, sí, per a fins de cultura, de protecció, de mutualisme i àdhuc de sana política, però no de resistència i de pugna amb la producció.

"Una legislació que defensi l'obrer d'abusos i cobejances, que garanteixi la seva vida i la seva vellesa, que afavoreixi la seva cultura i fins el seu raonable descans i esbargiment, ha de fundar-se sobre la producció honrada d'aquests treballadors.

"El Directori té la seguretat que els obrers espanyols respondran a la seva crida i que, per tant, no li serà precís anar marcant els seus propòsits per successives lleis obligatories."

Hem dit que avui no volíem fer comentaris.

Sols direm que aquesta nota, demés de l'anunci de la supressió del sufragi universal, ha produït en les associacions obreres de Catalunya i d'Espanya, l'efecte que els nostres llegidors poden suposar.

DUES ANECDOTES.

Perquè són d'actualitat, volem brindarles als nostres llegidors.

—*Eso es lo que más me ha gustado a mí: una sola bandera, la española.*

—*Eso mismo digo yo.*

—*Pero, respetando el derecho de todos.*

—*Hombre, pues naturalmente que respetando el derecho de todos.*

Aneu a saber què vol dir *respetando el derecho de todos.*

Aquest diàleg el vàrem sentir per casualitat; el sostenien dos guàrdies civils que *feien la copa* en un bar de la ciutat comtal.

Com recordarà el llegidor, a Barcelona s'utilitza la bandera espanyola com a distintiu dels estancs i per indicar les parades dels tramvies.

El dissabte, 22 de setembre, vàrem haver de passar pel carrer de la Cadena. Es veu que hi celebraven alguna festa, car tot el carrer estava guarnit.

A la cantonada del carrer de l'Aurora, vàrem veure l'única casa embanderada, es clar que amb la bandera espanyola, la única que ara *passa.*

Un llarg drap dels colors nacionals espanyols, agafava dos balcons.

Naturalment, va cridar-nos l'atenció i ens dirigim a un veí:

—Perdoni, que faria el favor de dirme si sap qui hi viu en aquell pis que té els balcons embanderats?

PRONUNCIAMIENTO.

— A l'Intérieur?
— Un général, ça va sans dire.

— Aux Affaires étrangères? aux Finances?
— Un général! un général!

— A la Marine, à l'Agriculture?
— Des généraux, naturellement.

— Quant à la guerre...
— Vous pourriez peut-être laisser ça a civil.

Del diari «*L'Oeuvre*» — Paris, 20 de setembre).

L'home ens mira un moment, com dubtant, i després ens contesta:

—Es una casa de prostitució.

Ho demanem encara després a dos veïns més, amb el mateix resultat.

El dilluns, en entrar a l'oficina, interroguem un company de treball.

—Has vist aquell balcó embanderat del carrer de la Cadena?

—Sí. Cadena, cantonada Aurora; una casa de...

Ens va sorprendre la manera com es va estendre l'observació.

L'altra anècdota es refereix a la incautació de serveis.

El diàleg és ara entre un empleat de l'Ajuntament de la capital catalana i un militar espanyol retirat:

—I de l'Ajuntament de Barcelona també us en penseu incautar?

—*Pues, hijo, no faltaba más!*

—Es que és una empresa que exigeix la seva preparació per fer-se'n càrrec.

—*¡Qué importa!... ¡Conozco yo cuatro sargentos, que tienen una letra... que... vaya... quite usted, hombre, quite usted!...*

Avui, primer d'octubre, els militars s'han fet càrrec de l'Ajuntament de Barcelona.

El pensament general és que aquesta nova situació no ha de durar gaire i que l'actuació dels militars en el poder ha de produir efectes molt diferents als que es proposen. Nosaltres ho creiem probable i esperem que el temps hi digui la paraula definitiva.

F. Sanmarsal.

Barcelona, 1er. d'octubre, 1923.

GLOSSES FEMENINES

Hom remarca l'excel·lència sentimental dels versos de Gabriela Mistral, la poetessa xilena; palesada en el seu llibre recent: "Desolació".

Hom llegeix: "Gabriela Mistral forma part del grup, tan reduït! d'artistes que no prenen la paraula més que quan tenen quelcom per dir, quelcom apremiant, absolutament necessari, i callen sempre quan el que van a manifestar no és essencial."

Vetací, còm es lligaria aquest pensar amb el de Mestre Ruyra, el qual prega la bona voluntat i l'esforç de cada dia, persistint en l'engruneta d'art que ens vagi enlairant alhora que vagi donant consistència a la personalitat de l'artista i a la seva obra?

Bé; són maneres distintes de pensar, sobre les quals hi hauria força tema per discutir.

"La profunditat de la seva ànima — segueix dient el comentarista — és el que més m'agrada de Gabriela Mistral. En les seves obres no s'hi veuen aqueixes truaneries de rima o de ritme, aqueixos ornaments de tota mena amb els quals s'entusiasmen els tèenics, ni tampoc aqueixa música que suggereix a voltes el sentiment que reemplaça. I, doncs, aquests versos, posseeixen un encant extraordinari. De bon principi no es distingeix bé, d'on prové la bellesa.

Es una bellesa secreta i profunda, que obra insensiblement sobre nosaltres a la manera d'una atmòsfera. Sembla que tota l'emoció sincera, pura, autèntica, absoluta, amb què l'autora ha carregat les paraules dels seus poemes ha romàs cercada allí i dóna la seva llum per a nosaltres cada volta que les llegim. Es la bellesa de la vida interior."

"Si obro a l'atzar el llibre i els meus ulls es fixen en aquest vers: "Fou son somriure un mode de plorar amb bondat," comprene que no es tracta d'una màxima moral o psicològica posada en vers, sinó una d'aqueixes expressions profundes que expliquen i necessiten anys d'experiència humana, de sacrificis i meditació personals."

I Gabriela Minstral, la profunda, l'apassionada, l'autora insigne dels set poemes de "Dolor", quan parla dels infants, fa:

"El nen, sol

Vaig parar-me en la costa, perquè un
[cant em sobtava,
i fui cap a la porta del *rancho* del camí.
Un nin de dolços ulls des del llit m'es-
[guardava,
i una tendresa immensa m'embriagà, com
[vi.
La mare, entretenint-se, al goret es
[corbava.
El nin cercà el mugró tantost es deixondí.
I esclatà en plor... Jo a mon pit, pressosa
[l'acostava
i un cant de bres, tot trèmul s'aixecava de
[mí.
Per la finestra oberta, ens mirava la lluna.
Ja dormia l'infant. I jo sentia una
resplendor que banyava el meu pit, en-
[riquit.
La dona, tremolosa, quan ja la porta
[obria
tanta ventura certa en mon rostre veuria,
que em va deixar l'infant, als meus bra-
[ços dormit."

I la "Oración de la Maestra", la joia bella que, certament temps passat "La Publicitat", de Barcelona, inseria, qui no n'ha gaudit l'encant?

"Gabriela Mistral no ha tingut fills, però parla dels infants amb una tendror i una delicadesa, que demostren quina mare podia haver estat" — diu el comentarista.

Si, segurament, hauria estat una mare ideal. Esser mare, però, és molt més difícil que ésser poeta. Esser poeta és espontaneïtat; poeta s'hi neix. Mare, s'hi neix? L'esperit maternal és una característica femenina.

Tal volta, els poetes no depenen tant de les civilitzacions, com les mares. La mare, conscient, realitza un problema tan gran, tan complex, que no hi arriben pas, les consideracions generalitzades. Aquesta tasca que culmina en tots els sacrificis, en tots els desalentaments, en les esperances i en les il·lusions més agosarades, més íntimes, més extenses, vol un esforç que pocs el capeixen. No és pas una autoritat uniforme ni una comprensió restringida ço que vol ésser mare; molts estem en això. Però no ens fem prou càrrec de l'eclecticisme que ha de dominar una mare, i amb quina atenció cada fill ha d'ésser portat en les característiques de la seva complexió, fisiològicament; ni com, un a un, tots els matisos del seu esperit han d'ésser coneguts i ben guiats, atorgant consol moltes més vegades que no sembla, a voltes concedint gentilment primer i amb suprema tàctica allà on precisament s'ha de retenir — i sentint encara la nostra naturalesa inclinada, a donar, *a mans besades!...* — Rient amb ells perquè són infants, encara que hom plori; essent jove amb ells, perquè ells són joves, encara que la volguda calor de la vida ens vagi deixant... Hauríem d'ésser prou instruïdes, per poder conèixer on els pedagogs ens els guien bé o on ells, si no són mares, només veuen la part que els pertoca dirigint la instrucció, tal com nosaltres solament som mares i no pedagogues si no som instruïdes; que és esgarrifós pensar en la cega obstrucció d'orientacions esplèndides, o que és generalitzat donar-se el cas de concedir als intellectes el que la salut primerament reclama; que hom presta tan poca atenció a procurar-la, la salut, per mitjans higiènics senzillíssims, tan sols entenent-ho; que els joves no puguin, dèbils encara, pendre l'apoi moral de les mares, perquè elles no capeixen, ni recorden ja, els ideals ni les ansietats d'ells. Les mares, necessitaríem un ajut moral molt gran. Hi ha causes fonamentals per les quals som religiosos. Però nosaltres jo crec que hi cerquem en la religió, l'ajut moral que també supliquem a la societat, a la civilització... perquè és enorme la nostra tasca!

Poetessa Gabriela Mistral, creiem que vós podíeu haver estat una excelsa mare! Hom deplora que sols ho sigueu com a poeta i com a mestressa, tot i coneguent que així ja ho sou prou. Si ho fóssin, efectivament, d'éssers nascuts de la vostra sina, tal volta encara podríeu ésser-ho tan extensament, tan complidament, fins a donar-nos encara aquests llibres, aquestes pàgines que admirem!

Alidé.

L'ONZE DE SETEMBRE, SAGNANT

A les vuit del matí, ja hi havien corones i rams al peu de l'estàtua a Casanova. Els bombers col·locaren aquella gran bandera catalana que molts diuen si és de la Mancomunitat, si és de l'Ajuntament, i no és més que d'un particular, d'un excel·lent catalanista de la *Unió*, sempre disposat a fer més coses demostratives de catalanitat que Mancomunitats i Ajuntaments...

Van arribant corones i ramells a centenars. Ja són unes damisel·les, ja és un grup d'infants, ja s'acosten uns pares amb el primer fillet que no compta l'edat sinó per mesos, ja vénen uns jaiets: tots són saludats amb aplaudiments entusiastes: *Visca la dona catalana!, Visquin els patriotes del demà!, Honor als perpetuadors de la raça!, Glòria als avis!*

Ve En Guimerà. S'aixequen milers de braços, s'agiten banderes, retronen els aplaudiments. El poeta gairebé no es pot obrir pas. La seva testa venerable està inclinada vers la terra; els seus ulls que hom diria que no hi veuen gens, es mig-clouen d'emoció; sembla que l'ovació dóna força a les seves cames decrèpites... I mils mans d'homes i de dames van acaronant la barba argentada de l'insigne dramaturg. I aquelles mans són de seguida besades per llavis dels propis acaronadors, la qual cosa no impedeix que una dona jove del poble prengui les d'una dama embarretada que, més sortosa que ella, ha pogut palpar les galtes lívides de l'honorable vell, i les besi cent cops com presa d'enveja i volent aspirar la sentor de l'ànima de Menelic; després, plora perquè — diu — "veig el Mestre tan envellit, que tine por que un altre any ja no pugui venir".

La policia espanyola llença els cavalls damunt la multitud pacífica i indefensa.

En el fort d'una càrrega brutal, els agents del govern d'ocupació sabregen dones, vells i criatures.

En Guimerà entra en el clos i va passant per entre aquelles flors, per aquell jardí incomparable. Li van explicant de cada corona, de cada cinta, i ell somriu, com si les veiés... i no les veu pas!

Després no se'n vol anar, encara. "Ens hi estarem una estona més" — diu — però no es vol asseure; afirma que no està pas cansat. En això arriba la filleta d'En Delclòs, l'empresonat que avui fa 92 dies que hó és, la meitat de la condemna que li fou imposada per consell de guerra. Els fotògrafs demanen al Mestre Guimerà que doni un bes a la poncelleta: i mentre els llavis tremolosos del vell cerquen la carona rosada de la petita, cent objectius s'enfoquen al candorós quadro.

En Guimerà, després de refusar novament el descansar, diu que se'n vol anar. I si treballs costà d'entrar, penes hi ha per a que surti. Els urbans separen la gentada; però ara ja no són mans que el toquen; ara són braços que el prenen i l'estrenyen, són llavis que besen la faç del poeta, són llàgrimes que li deixen en el rostre; i les aclamacions es succeeixen

i augmenten al Patriarca de les Lletres Catalanes, al gran Guimerà, al nostre Angel; i hi ha qui li diu, a cau d'orella, que si tots els àngels són com ell, no li sabrà greu d'anar al cel. I quan el Mestre, amb prous treballs, ha muntat en el cotxe, esclaten "Els Segadors", ferms, vibrants, i els segueix un repicament de mans que una pedregada tardoral no s'hi pot comparar.

Ve la Mancomunitat, ve l'Ajuntament. Es pronuncien discursos. Es fan vots perquè la festa vagi augmentant en esplendor, com fins ara. I la Banda toca "Els Segadors", que la gentada choreja.

Encara no minva la processó dels ofertors. Van entrant corones i més corones. Han tocat ja les dotze i comencen de venir a milers els dependents de les cases comercials que, seguint el prec de "La Tralla", han tancat a migdia. Els tramvies passen poc a poquet; els passatgers, en gran majoria, saluden i són ovacionats. Els autòmnibus gairebé es deturen. Van plens a eurull i tothom dret saluda la manifestació que, amb tot i les estridències dels crits i el formidable ressó dels aplaudiments, no pot ésser més pacífica. Són esperats els representants de Basconia i Galícia que, amb els d'Acció Catalana, En Macià, i la Unió Catalanista, han tingut la primera reunió per a tractar de la Triple Aliança Peninsular.

De sobte, un autòmnibus és deturat. La policia envesteix furienta la gent que

Moment d'ésser col.locat a la destra del Conseller Casanova un mocador xop de sang d'un de ferits.

hi va; fa descendir tothom i apallissa bratalment. Ensems, sona un *toc d'atenció* que no és precisament d'atenció, sinó ben al contrari, i els folls a cavall es llencen damunt del públic tot repartint furients cops de sabre, fent caure dones i mainada, espaordint els vells i fins els joves que no pensaven en l'escomesa de traïdoria. Darrera dels de cavall vénen els de peu. Homes i dones caiguts en terra per l'embestida equina són novament sabrejats pels pedestres policies. La sang corre arreu. Els que han pogut, s'han refugiat en les escales i les han omplert fins els quints pisos. Els que han fugit pels carrers propers són perseguits fins dues i tres illes enllà, amunt, a dreta i a esquerra. L'ample espai, minuts abans atapeït de gent, és gairebé desert. El clos del monument pretenen envair-lo també; en efecte, dos cavalls van per a saltar-hi; un home els detura i els fa recular per tres vegades; els cosacs d'a peu aixequen cent sabres xops de sang, damunt sa testa descoberta; l'home, amb els punys closos, menaçants, i l'esguard de rabiós odi, els fa enrera. La gent que ho observa, tem per ell i li crida que es salvi; però ell ha vist ferits ça i enllà, i sols aleshores acut allà on pot, passant per entremig dels sabres covards, amb el cap alt, amb l'esguard d'odi, amb els punys enlaire, encara... Més enllà, un sacerdot demana clemència per als ferits, i els cosacs li responen amb mots que ni els pistolers deuen haver pronunciat mai; i el menacen de mort si no es retira de seguida; i és que l'hàbit del sacerdot, del sacerdot de la religió de l'Estat, no és respectat pels

Acompanyant un ferit greu a la Casa de Socors immediata.— (Servei fotogràfic especial per a Ressorgiment).

botxins que de l'Estat cobren, els quals, però, segueixen respectant l'home que els menaça amb els punys i els esguarda amb un odi suprem...

A la Casa de Socors hi van — i hi són portats — dotzenes de ferits. A la Casa no hi ha benes, ni cotó, ni èter per retornar una dama desmaiada! Hi acuden metges que es posen a curar comprant ells mateixos ço que cal. Només tres doctors atenen 62 ferits. Es procura que cada lesionat surti d'amagat de la policia que espera a la porta, àvida de fer detencions; tots poden esmunyir-se i van als propis domicilis acompanyats d'amics. Les ferides són de sabre de cantell i al cap, en majoria.

Mentrestant, la policia ha donat una altra càrrega epilèptica i epilogal; aquesta vegada ha estat contra les corones que els cosacs han destroçat a *tajos y mandobles*.

A la tarda, el jovent ha fet arrepleg de barrets, moneders, sabates de senyora, capells de criaturetes, guants, ombrel·les, vanos, i ho ha dipositat curosament. En això, un jove s'enfila a l'estàtua: porta a la mà un mocador xop de sang que col·loca en la destra del Conseller, damunt el pom de la seva espasa. A poc, la policia acordona el clos del monument i pretén ordenar a un jove que espontàniament havia ocupat el lloc de la Comissió (enguany pertanyia al Centre de Dependents), que tregui aquell mocador. El jove s'hi nega. L'amenacen amb endur-se'l, i s'hi nega encara. Aleshores els cosacs, davant l'energia d'aquell jove, el deixen en pau i es dirigeixen a un dels bombers; també es nega a treure el mocador, amb el pretext de que ell és allà per a posar-hi les corones i no per a llevar-ne res. Però insisteixen els cafeteres i el volten per lligar-lo, i el bomber treu el mocador xop de sang. Què en deuran fer? Es que se la voldran beure?

Més tard, hi ha noves càrregues. Sis detinguts més. Nou ferits més. Total dels ferits: més de cent. Total de detinguts: trenta, entre migdia i tarda.

Els detinguts, entrant al quarteret d'Ortigosa són bufetejats, maltractats, els encaren revòlvers, els fan cridar vivaspanya. A les deu, van al Palau. Hi passen la nit, i tot l'endemà. Dimecres, dia 12, els van prenent noves declaracions, i surten un a un, processats per *ultrajes a la nación, gritos subversivos, resistencia, atentado a la autoridad*...

Una vegada més, l'Associació Catalana de Beneficència ha complert, sol·lícita, la seva comesa.

La nit de l'Onze, Funció Patriòtica al Teatre Victòria. Dues estrenes: "L'allau", un acte, vers, d'En Ollé i Bertran: "Pels nostres fills", tres actes, vers, d'En Francesc Garcia Lòpez (Garcilius); "La violeta de Clavé", cançons; la "Cobla Barcelona", sardanes. Programa ple i escollit, atreu la gent. El teatre s'omple de gom a gom. A l'entrada, la policia escorcolla tothom; així està segura d'*una nova victòria* cas d'intervenir.

La funció ha donat un líquid d'unes 1.700 pessetes, per a la Protectora i la Beneficència. Això, gràcies a la gran quantitat de concurrents, i al patriotisme de la Companyia Catalana d'Art Dramàtic Claramunt-Adrià, que ha treballat de franc (inclús les dames) i que ha treballat excel·lentment; admirables les parts i admirable el conjunt. Perquè no fan una *tournée* per Amèrica, aquests incomparables i habilíssims comediants?

No parlem del dia 13. El manifest d'aquella mena de Polavieja que es diu Primo; l'espectació; la gent que pensa que vindrà l'autonomia.

—Vaja, que ara estareu contents. Us donaran l'autonomia.

—No, no; no la volem. Ni la independència, donada. Ens la volem prendre, ens la volem guanyar. A vosaltres us donaran un aranzel, i anireu a llepar les sabates del general. Per això sou gossos; només remeneu la cua esperant l'os per rosegar. Nosaltres tenim ànima. I a ells, els generals, els treurem d'aquí. I a vosaltres, els gossos, us penjarem; però de cap per avall, per tal que la llengua llepona us quedi morada, com si diguéssim de la color dels nobles, dels vostres amos i senyors, els espanyols...

JORDI BONCOP.

Catalunya, setembre 1923.

CONFIDÈNCIES

Notes que no han estat *censurades* perquè no han passat per la censura.

EL GENERAL PRIMO SURT CAP A MADRID.

Barcelona, 15 *sebre.*—El general Primo de Rivera ha estat acomiadat a l'estació per gran nombre d'amics i de personalitats del món comercial i industrial català. Diu que marxa decidit a reformar-ho tot. Ha donat un crit de "Viva Cataluña" que tothom ha recollit amb entusiasme.

ELS REGIONALISTES I EL COP D'ESTAT.

Barcelona, 15 *sebre.*—Entre els regionalistes hi ha la seguretat que el nou govern donarà l'autonomia. Les paraules d'elogi a la llengua i a les dones catalanes pronunciades pel capità general després del discurs del Sr. Marquès d'Alella en l'acte inaugural de l'Exposició del Moble, fan creure que el dictador serà un Mecenas de la cultura catalana.

DECRET CONTRA EL SEPARATISME.

Barcelona, 17 *sebre.*—Els generals que formen el Directori estan convençuts que els mals d'Espanya tenen llur origen en la mania dels catalans de voler declarar-se independents. El general Primo de Rivera, després de recollir l'opinió autoritzada dels seus companys, especialment dels generals Cavalcanti (que malgrat estar processat fa el sacrifici de fer de ministre i dictar ordres damunt del tribunal que l'ha de jutjar) i Berenguer (que també es sacrifica sabent que per relació de família algú pugui criticar-li que s'equipari a l'anterior), ha sotmès al rei d'Espanya un decret de repressió del separatisme. En sortir del regi alcàsser ha dit que el primer agricultor havia firmat el borrador del decret i que demà es donaria a la premsa el text en net. Veus xafarderes diuen que el decret, en qüestió, constava de dues parts, una de repressió del separatisme i una altra de concessions de certes prerrogatives a Catalunya. També es diu que aquestes havien estat redactades d'acord amb determinades personalitats de la Lliga Regionalista. Finalment es dóna per segur que l'Alfons XIII no solament s'oposà terminantment a firmar el capítol de concessions, sinó que ha aprofitat l'avinentesa per afegir a la part primera la prohibició de la bandera catalana i la prohibició de l'ús del català com idioma oficial. Es dóna per segur que aquesta actitud del Primo de Rivera i del Rei dels espanyols és el començ d'una sèrie de disgustos.

CANVI D'ORIENTACIO?

Madrid, 18 *sebre.*—Persona ben informada assegura que els propòsits del general Primo han tingut de relaxar-se perquè l'ambient de la capital espanyola li era totalment indiferent. El decret de repressió del separatisme ha estat una mena de manxiula que s'ha hagut d'utilitzar contra la indiferència espanyola. Tothom sap que l'única cosa capaç d'aglutinar els espanyols i fer-los vibrar és l'odi a Catalunya. Tot passa, però, i ara mateix sembla que ni això produeix l'efecte esperat.

DOS DISGUSTOS.

Madrid, 18 *sebre.*—La similitud dels noms ha fet que algú confongués el general Primo amb el general Prim i en assegurar-se que aquest darrer havia estat objecte d'un atemptat al carrer del Turco, els homes que maneguen les puges i baixes de la borsa han cregut que la víctima del crim era el nou redemptor d'Espanya. Tot plegat s'ha traduït per una baixa formidable en els valors. També això ha anat seguit d'un fort disgust dels elements governants molestats des del pri-

mer moment de llur actuació pel fet d'haver-se dit que així com el gest del general Pavia fou qualificat de *paviada*, el del marquès d'Estella ha estat conegut des del principi com una *primada*.

URBANITAT BUCOLICA-MILITAR.

Molins de Rei, 19 *sebre.*—Uns oficials de pas en aquesta vila han promogut un incident en una de les fondes. Es diu que per considerar que dit establiment no reunia les condicions desitjades per ells, formularen una protesta que trascendí a l'alcaldia. L'alcalde, a requeriment dels oficials, excusà la suposada deficiència dient que d'haver-se sabut la visita d'aquelles forces s'hauria preocupat de cercar allotjaments en cases particulars. Els oficials objectaren que no haurien acceptat aqueixa mena d'hostatges per tal que ja sabien que un noranta per cent dels catalans són separatistes. Aquesta observació dels militars no impedí, però, que fos sol·licitat d'un pagès ric dels deforos de la vila un refugi nocturn. El pagès, portat a presència dels militars, digué al senyor batlle en llengua catalana que si li manava per l'autoritat obeiria els seus desitjos. Un dels oficials, en sentir parlar en llengua estranya a les seves oïdes s'aixecà bruscament i d'una clatellada feu rodar per terra la gorra del pagès, tot dient-li que era un mal educat i que parlés en castellà. El pagès tombà l'esquena i partí tot dient: Ara me'n vaig a l'*ascuela* a estudiar-lo.

COMENCEN LES REFORMES.

Barcelona, 19 *sebre.*—Des de que els militars han començat el *saneamiento*, tornen a funcionar a Barcelona les ruletes de la Colombòfila i del Reial Aeri Club. Ni cal dir que la del "Círculo del Ejército y de la Armada" no ha parat mai de funcionar. Alguns concurrents d'aquests llocs de *saneamiento* asseguren que un dels dirigents del nou regisme, cridava l'altre vespre tot desesperat i amb uns esbufecs alcohòlics: *"si no sale mi número fusilo la banca y al banquero y a los que ganen y a todo Dios, porque ahora mando yo"*.

LA CARN BARATA.

Madrid, 19 *sebre.*—Ara que ja està oficialment enterrat el separatisme, es proposa el nou govern abaixar els preus dels queviures, començant per la carn. Es opinió dels governants que els preus excessius de la carn són conseqüència obligada de l'excés de venedors. Per això el president del Directori ha dit que s'anirà tot seguit a la supressió d'un gran nombre de carnisseries. Es natural — ha dit — que si un carnisser ven poca carn haurà de carregar un gros guany a cada tall que despatxi: si és que vol viure del seu ofici. Si aquest mateix carnisser despatxés doble quantitat, amb un guany igual a la meitat dels cas anterior viuria de la mateixa manera i en canvi el comprador sortiria beneficiat en un doble. Els carnissers declarats cessants seran obligats a vendre peix mentre s'estudia el procediment d'abastir el preu d'aquest altre element alimentici. Això no vol dir, però, que els que desitgin ingressar directament a la guàrdia civil puguin fer-ho directament.

DE CARA A L'EXTERIOR.

Madrid, 20 *sebre.*—Ha indignat extraordinàriament als membres del govern la forma com la premsa francesa judica el cop d'Estat espanyol. Els diaris francesos fan notar que els mals d'Espanya declarats incurables pels metges que s'han cridat a visitar-la, són possibles èxits en unes aigues de Lourdes o a mans d'un curander. La *frescura* de l'intrús en l'art de governar pobles, precedida d'aquell demanar perdó a cada acte que verifica, ha motivat articles i caricatures que ultra fer riure al poble sà, han provocat la indignació espanyola. Es possible — diu "L'Oeuvre", que mentre els militars s'han fet càrrec de la redempció espanyola en l'ordre civil, els elements no militars tinguin d'anar al Marroc a veure si fan rutllar un xiquet millor els afers de guerra que els generals no han aconseguit fer bellugar decorosament.

LES DONES HI PARTICIPEN.

Barcelona, 20 *sebre.*—Als mercats de Sta. Catarina i del Ninot, freqüentats pels estaments més modestos, són comuns aquests dies els incidents entre compradores castellanes i venedores catalanes que es neguen a servir llurs productes allegant no comprendre la llengua oficial espanyola.

ELS POMELLS DE JOVENTUT.

Barcelona, 20 *sebre.*—El general governador ha dictat una ordre declarant pecaminosos els Pomells de Joventut en virtut d'una advertència que el gran patrici espanyol i ex diputat albí, Sr. Alfons Sala, tingué a bé fer-li. Aquesta col·laboració dels que foren prosèlits de l'home perseguit pels militars, ha estat objecte de general comentari.

ELS DE L'U. M. N.

Barcelona, 20 *sebre.*—Tothom troba conseqüent l'adhesió dels albins a la política dels perseguidors del Sr. Alba. No ha estat pas aquesta conducta una rectificació de la seguida per aquests senyors en tot temps. Si els senyors Marquès d'Olèrdola, Serradell, Barò de Viver, Sala, etc., etc., fossin persones honorables no haurien traït la pàtria que els veié nàixer ni, en últim cas, haurien tombat l'esquena als polítics espanyols que els féu pujar. Cria cobs que et treuran els ulls.

París 22, sebre., 1923.

II

—Conseqüencies de l'estiueig, veliaquí.

—Perquè ho diu això?

—Sí, home, sí. Vostè deu haver llegit en les "Notes de societat" de qualsevol diari que el Sr. Cambó és a Fontromeu i que el senyor Marquès d'Estella va passar uns dies a Puigcerdà i va fer excursions pels bells voltants de la capital cerdana. Doncs, miri, aquelles excursions han portat que l'Alba estigui en aquests moments declarat *obstàculo* per al dissabte que els *determinados elementos* es proposen fer en la política espanyola.

—Però vol dir que tot això no és fantasia?

—Home de Déu, faci'm la mercè de dir-me si hi ha ningú capaç de pensar en altres coses després de recordar-se d'En Cambó.

—Ja n'és de murri l'ex-*leader* de la Lliga, però què vol que li digui...

—Escolti, escolti, s'ha fixat en quines han estat les primeres felicitacions que ha rebut el pare del cop d'Estat? No ha vist que malgrat tot allò de que des d'ara *no hi haurà més d'una llengua i una bandera*, els senyors presidents de la Mancomunitat i de la Diputació (ara més que mai, *provincial*) han estat amatents a retre l'homenatge de submissió al director de la indisciplina?

—Ja n'és de curiós, ja.

—No ha vist que tot això coincideix amb la manera com el Sr. Puig i Cadafalch feu màquina enrera durant l'última sessió de l'Assemblea de la Mancomunitat? No s'ha fixat també en l'alegria que reflexen els editorials de "La Veu de Catalunya", la cara dels senyors del Sometent i el melic dels senyors del *Fomento del Trabajo Nacional*?

—Sí, però, com se comprèn que una cosa tan grossa s'hagi pogut polaritzar en forma d'odi concretament contra un sol ministre?

—Home, home, això és fàcilment demostrable en forma general, però vaig a dir-li una sola malifeta del defensor dels blaters castellans. Vostè recordarà que fa poques setmanes es tornà a remenar la qüestió de l'anada a Alhucemes.

—Sí, realment, em recordo de la recent pallissa de Tiferauin.

A això anava. Ha de saber doncs, amic meu, que a Tiferauin s'hi va trobar un desastre de la manera més insospitada.

—Vol dir?

—N'estic cert. Feia poc que en la consignació de despeses de la guerra d'Africa, el capitol d'*imprevistos* havia estat augmentat de dos milions (xifra vella) a vint milions de pessetes, per obra i gràcia dels amics del Sr. Alba. Els militars cridaven cada dia que l'*honor* els exigia anar a Benurrieguel. El Sr. Alba es feu ressó de l'anhel dels militars i un sant dia

els digué: "podeu anar tranquils a Alhucemes. Jo he pactat amb el Sr. Abd-el-Krim, el qual mitjançant tres milions de pessetes que li he donat, m'ha promès consentir el vostre avenç". El capítol d'imprevistos veié fúgir els tres milions però els soldats que havien de fer l'ocupació d'aquell cobejat terreny sofrí la pallissa que tots sabem. Aquest sol fet posat en coneixement dels *determinados elementos* és prou considerable per a fer el fet per sí sol. Cal només anar penjant al coll del ministre caigut en desgràcia totes les malifetes que volgueu i ja el teniu convertit en *objetivo a lograr*.

—Digui dones que ara allò de l'autonomia serà un fet?

—Ara com ara no li puc dir res més.

—Veu, amb tot lo que m'acaba de dir vostè ja hi veig una certa conexió, però permeti'm que li demani que m'expliqui el perquè l'home que comanda les forces insubordinades està tan tranquil quan tothom en el seu cas estaria amb el cor suspès d'un fil.

—Quant a aquest punt vull circumscriure'm a paraules que ell mateix ha dit confidencialment a un grup d'amics: *por las mañanas soy como siempre, el general Primo de Rivera; por las tardes no dejo nunca de ser el marqués de Estella, y por las noches,... hombre, por las noches soy y seré siempre Miguelín.*

Kômos va sentir aquesta conversa abans de sortir de Barcelona, i correcuita us en fa ofrena.

París, 28 de setembre, 1923.

III

AL VOLT D'UN REIAL VIATGE.

Barcelona, 29 (*urgent*).—Persones molt ficades en els centres freqüentats per la gent de xarrasco i l'aristocràcia botiflera de Barcelona, donen per segur que el rei dels espanyols farà pròximament un viatge a la capital de Catalunya per tal de visitar l'Exposició del Moble.

Aquest rumor, que ha trascendit ja al poble, és motiu de les més fantàstiques addicions. Els monàrquics de la Lliga Regionalista i els de la Federació Autonomista, asseguren que aquest viatge s'efectuarà el propvinent dissabte i serà aprofitat per S. M. X tres, per a proclamar personalment l'autonomia de Catalunya promesa en el prefaci del nou decret de Nova Planta signat a Madrid recentment. La fantasia dels que això diuen arriba a fer-los creure que hi ha un acord entre el rei constitucional i el rei pretendent conegut per Jaume de Borbón. Els fantasiosos monàrquics citats abans, donen per segur que abans d'acabar-se la setmana entrant, don Jaume de Borbón farà públic acatament a la constitució i a les institucions espanyoles i aquesta sotmisió serà pagada amb el virregnat de Catalunya.

EMBLANQUINADORS.

Barcelona, 29.—Es reben de Puigcerdà notícies que delaten el gran esperit patriòtic de les tropes d'ocupació. Una bandera francesa pintada a la façana d'una casa particular ha estat emblanquinada per ordre de l'autoritat militar espanyola. També ens comuniquen de Montblanch que les forces d'ocupació han emblanquinat l'escut de la vila i el de Catalunya d'un centre nacionalista.

CLAUSURES D'ENTITATS.

Barcelona, 29.—Han estat clausurats per ordre militar 28 centres de la capital i 49 de la "provincia" fixats per la policia com entitats separatistes. Dels primers n'hi han 7 corresponents a la Lliga Regionalista, 3 pertanyents a les *forces* del comte de Romanones i 3 que fa més de deu anys que no existeixen. Els esperits rebentaires aprofiten aquesta nova prova d'estultícia per a fer-hi barrila a desdir.

ORIGENS DEL "PRONUNCIAMIENTO".

Barcelona, 29.—Van coneixent-se detalls de la gènesi del cop d'Estat. Uns quants dies abans de la data històrica, els concurrents al Reial Círcol Artístic sorprengueren en la més embriagant intimitat una escena que tot Barcelona va xiuxiuejant-se a cau d'orella. El *noi* Marianao (que sempre serà noi) tocava amb gran calor unes peteneres en el piano que els músics havian ja deixat feia estona (eren les 5 del matí). Els marquesos d'Alella i d'Estella les ballaven amb gran virtuosisme; els darrers cambrers i el conserge des d'un recó badaven extasiats i el noi Girona, vestit impecablement de gran gala, lluitava, ficat dintre de l'aigua del brollador, amb el rajolí líquid que no volia fer giravoltar un ou bullit que ell collocava amb mà tremolosa damunt l'orifici d'eixida...

ENCARA ELS "POMELLS".

Barcelona, 29.—Hom assegura que la clausura dels Pomells de Joventut es una mena de venjança del *jove* govern d'Espanya contra els possibles elements de comparació.

LA MORDASSA.

Barcelona, 29.—Les rigorositats de la censura militar són cada dia més manifestes. Els diaris més vigilats són "La Publicitat" i "La Veu de Catalunya". Ningú, però, sap explicar-se que notícies i conceptes que provinents de terra espanyola han passat sense tatxadura de llapis militar, siguin prohibits per a premsa catalana. "La Publicitat" prometé fer dejuni de política mentre ni hi hagi possibilitats de lliure propaganda del pensament. "La Veu", en canvi, s'ha desfet com un bolado dintre les aigues noves del nou regisme. Hom assegura que la censura militar arribarà fins a dictar la seva suspensió embafada de tantes protestes d'amor a la dictadura i tantes declaracions d'espanyolisme que està fent. Aquest procedir de "La Veu' concorda amb el dels regionalistes. Quan les eleccions d'En Rovira i Virgili i també aleshores de les de diputats per la Mancomunitat, tots els nacionalistes — segons "La Veu" — havíem d'anar plegats perquè tots ho érem igualment. Ara, però, resulta que ells no són *separatistes i els d'Acció Catalana, sí.*

París, 30 setembre, 1923.

IV

DETENCIO FRUSTRADA.

Barcelona, 2 *d'octubre* (*urgent*).—S'ha presentat a la redacció de "La Publicitat" un agent de policia amb l'ordre de *Jefatura* de detenir a don Serafí Pitarra, acusat d'haver escrit uns versos sedicioso.

L'agent de l'autoritat espanyola d'ocupació ha demanat per don Serafí Pitarra. Un redactor ha objectat que el reclamat té una estàtua al Pla de les Comèdies i vint-i-tres anys que colga. L'agent de policia s'ha posat fet una fúria davant de l'observació del redactor i ha mostrat el cos del delicte: uns versos a màquina titulats "La Pubilleta". Sembla que la *Jefatura* de policia en fer algun registre ha trobat entre altres documents els versos del fundador del Teatre Català, i desconeixent la llengua catalana ha llegit furiós el títol "La Pubilleta" com si confegís la capsalera del portantveu d'Acció Catalana i ha corregut a ordenar la captura de "tan temible pajarraco".

ENTRENANT-SE.

Barcelona, 2 *d'octbre.*—L'assalt de la Casa Grant dut a terme felicíssim per l'exèrcit del general Losada, ha estat un assaig afortunat de la presa d'Alhucemes. Els policies sabre en mà han pres militarment la plaça de St. Jaume, els carrers, terrats i porteries dels voltants i les portes i cantonades de tots els corredors de la casa municipal.

Els empleats que per tramitar assumptes d'altres negociats eren fora del propi s'han vist impossibilitats de retornar-hi. Tal ha estat la rapidesa i l'energia de l'assalt i la severitat de les disposicions que sabre en mà dictaven els caps de la força, que s'ha donat el cas d'un empleat que per no poder anar a la cambra de Felip V d'Espanya s'ha vist obligat a remullar un recó de l'oficina.

Afortunament l'ajuntament de reial ordre està integrat per uns personatges tant fortament còmics que faran oblidar les hores de neguit i de vergonya a base de riallades.

París, 3 d'octbre., 1923. Kômos.

"CATALONIA"

El primer número d'aquesta publicació mensual argentina que acabem de rebre, justifica l'expectativa provocada per l'anunci de la seva aparició. El seu contingut és excel·lent i la impressió acurada; tres característiques dintre les quals una revista abasta la categoria de valuosa.

Certament, ''Catalonia'' val, i, a part de les qualitats apuntades, els catalans n'hi trobem una altra que ens és més preada encara: l'esperit de catalanitat essencial que denota l'eclèctic sumari dels treballs que insereix. Veieu-lo:

Alfons Maseras: *Rubén, el quiromàntico;* Joan Alcover: *El huésped, a Rubén Darío;* Joan Maragall: *Al forastero;* Llorenç Riber: *Los clásicos frente al mar;* Ventura Gassol: *Las tumbas llameantes;* Apeles Mestres: *Saloma;* Joan Sacs: *Sorolla o la desmesura;* Santiago Rusiñol: *Oraciones;* J. Echegaray: *La lengua catalana;* Víctor Català: *Sobremesa,* i Josep M. Junoy: *Las ideas y las imágenes.*

Augurem a la novella publicació l'èxit que mereix un esforç de tal natura i cridem l'atenció dels nostres compatricis per a que li atorguin el favor de la llur adhesió, propagant-la com cosa pròpia.

''EL ORFEO CATALA.—Entre las diversas instituciones filarmónicas locales de mayor actividad y de positivo mérito, se cita, siempre que se comenta el desarrollo del naciente arte musical argentino, a esta importante agrupación coral, surgida en buena hora del seno de la colectividad catalana que con nosotros convive.

Sería ocioso enumerar ahora cuánto de práctico y bueno ha hecho el Orfeó Català en nuestro medio ambiente con la ininterrumpida difusión de su arte especialísimo, por desgracia nada cultivado entre nosotros; suficientemente conocida es de todos la eficaz y concienzuda labor artística llevada a cabo por el Orfeó Català, la que, iniciada modestamente allá por el año 1911 y continuada con amor y pertinaz empeño hasta nuestros días, puede ya culminar brillantemente, malgrado los sendos y continuados quebrantos sufridos en el transcurso de su accidentado camino. La tenacidad encomiable de unos cuantos adalides sentimentales, osados campeones del arte y la belleza, ha salvado, ciertamente, al Orfeó Català de una desaparición absoluta, la que, en más de una ocasión, parecía inevitable.

Ernesto Suñer, es actualmente su director. Hombre enérgico e inteligente; compositor sapientísimo, sabe conducir a ese núcleo orfeónico con idoneidad y pericia, y por eso las audiciones corales que bajo su dirección nos ha ofrecido en distintas ocasiones, han obtenido un merecido triunfo y el beneplácito de la gran prensa bonaerense.

El mejor elogio que podíamos hacer de esa entidad cultural, así como de su dirección y de sus noventa componentes de ambos sexos, es el lugar que le hemos ofrecido en uno de nuestros programas, y que, con su acostumbrada gentileza, aceptaron en seguida los dirigentes de tan meritoria institución.—**La Comisión.**''

(Glossari de l'obra del benemèrit Orfeó del Casal Català, que encapçalava el programa del concert organitzat per l'"Asociación Filarmónica Argentina".)

NOTÍCIES

Sol·licitat per l'Associació Filharmònica Argentina, l'Orfeó Català donà una audició choral en el Saló "La Argentina", la vetlla del dia 30 proppassat.

Es confeccionà un bonic programa, amb composicions nacionals catalanes i estrangeres que aconseguiren una execució notable.

Els autors que integraven el programa foren seguint l'ordre del mateix: Rodoreda, Ventura, Waelrant, Villegas, Floriani, Segalés, Mozart, Mendelsshon, Bach, Campmany, Suñer, Clavé, Mazza i Morera.

El mestre Sunyer dirigí destrament l'Orfeó, la qual cosa li valgué unànimes alabances. Així mateix foren entusiastament aplaudits els solistes senyora Juvé de Marsal i el senyor Font. La massa choral mereix també xardoroses lloances.

El públic quedà bellament satisfet de la selecta audició.

Ens plau de reproduir en altre lloc el judici que a l'esmentada institució Argentina mereix el benemèrit Orfeó del Casal Català.

II

Tal com anunciàrem en el número proppassat, ha aparegut el setmanari "Nació

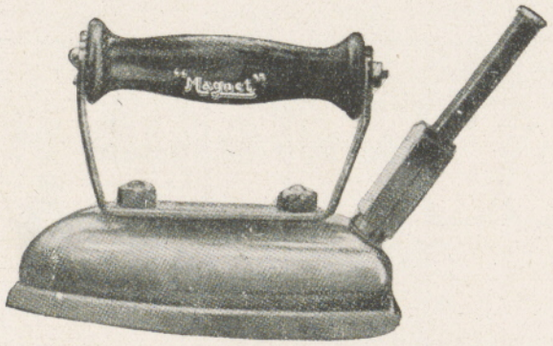

ELS APARELLS ELÈCTRICS MARCA

"Magnet"

PER A ÚS DOMÈSTIC, SÓN ELS MÉS ECONÒMICS

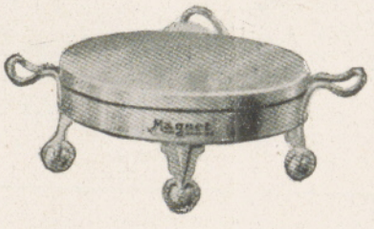

Sol.licitin llista de preus il.lustrada

Anglo-Argentine General Electric Cº Ltd

1475 - RIVADAVIA - 1483

(PLAÇA DEL CONGRÈS) - BUENOS AIRES

U. T. 5560 al 62, Libertad **Coop. T. 2616, Central.**

Catalana", orgue de propaganda nacionalista, escrit en castellà per tal de donar a conèixer a les diverses col·lectivitats que poblen aquestes repúbliques sud-americanes el moviment que per la seva independència nacional es desenrotlla a la pàtria nostra.

L'aparició de "Nación Catalana" ha constituït un èxit magnífic tant des del punt de mira de l'interès col·lectiu, com perquè ha motivat un desfermament d'insults i d'amenaces quixotesques dels elements espanyols que no toleren per als catalans el dret que reconeixen a altres pobles d'emancipar-se del jou que els oprimeix.

Augurem a l'estimat confrare tota mena d'èxits per honra i glòria de Catalunya.

III

Grup Nacionalista Radical "Catalunya", de Santiago de Cuba: Conseller en cap, Salvador Carbonell i Puig; conseller segon, Joan Esclassans-Olivella; conseller secretari, Joan Pinyot i March; conseller secretari segon, Alfred Peirats i Ferrer; conseller tresorer, Jaume Sais-Julià; conseller comptador, Manel Ballesta i Ferrer; conseller bibliotecari, Joan Parellada i Gallart; consellers d'ordre: Salvador Sicars i Salvadó, Adolf Dejú-Recasens, Frederic Alier i Bruguera i Romà Pinyol-Ferrer.

OLIS

de cuina i de taula, a cada tres portes en venen; però els catalans que vulguin ésser ben servits i pagar preus equitatius, faran molt bé de venir a casa.

S'envien mostres i es reparteix a domicili.

L'ATLÀNTIDA
J. CABRÉ I CIA.
Estados Unidos 1599 i Cevallos.
Un. Tel. 5532, Libertad

"LA BARCELONESA" DE M. HILL
Casa especial en **PERNILS** cuits, crus i fumats.
FIAMBRES I EMBOTITS DE TOTA MENA
Vendes a l'engròs i a la menuda
Mercat San Telmo (Defensa 961) Llocs 101 i 102
Bs. AIRES Un. Tel. 3818 (Buen Orden) Escriptori: PERÚ 1534
Frigorific i Fábrica: TEMPERLEY (F.C.S.)

FARMACIA CATALANA
DEL DOCTOR VILAR
LABORATORI D'ANALISIS I ESTERILITZACIONS
S'atenen demandes per la campanya, fent-se els enviaments amb tota regularitat, abonant l'import de la comanda
GARANTIA ABSOLUTA DE TOTES LES PREPARACIONS
PREUS MÓDICS
ALSINA, 1202, CANTONADA SALTA
Unió Telef. 3305, (Rivadavia) BUENOS AIRES

Brillants i Alhages Fines d'Ocasió,
a preus veritablement limitats.
UN. TEL. 0106, LIBERTAD
No compreu sense abans visitar aquesta casa.

Confiteria Catalana

Cerrito, 153
Unió Telefònica **4571,** Rivadavia
Coop. Telefònica **2918,** Central

OMS

Bmé Mitre 2248
Unió Telefònica **8809,** Mitre
Coop. Telefònica **2919,** Central

COQUES D'ARENYS.

TORTELLS CALENTS
Dues vegades el dia.

Xampany Codorniu
Non plus ultra, :-:
:-: Extra i Espumós

Anis Deu :-:
el preferit de les famílies

YASILAK
No deixin de provar aquest saborós licor catalá.
Unics concessionaris per a la República Argentina.
CASA OMS

Vins importats:
Alella,
Moscatell,
Garnatxa,
Ranci,
Jerez i
Oporto.

Personal de la Casa CODORNIU preparant-se per a la collita.

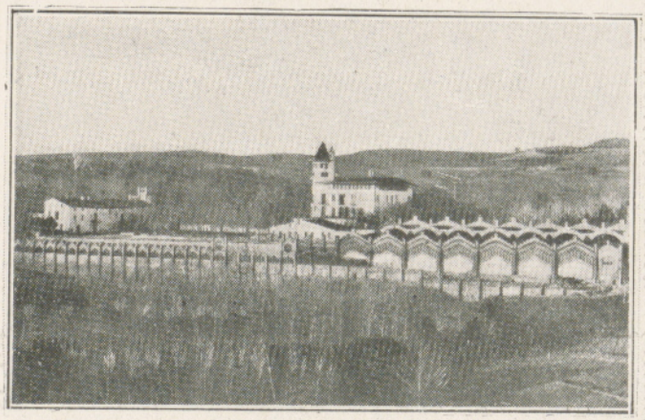

Vista general de la Casa CODORNIU a Sant Sadurní de Noia.

APIARI "FLOR DE ROMERO"

Productes d'apicultura

Especialitat de la Casa:

Caramels de mel
Gemetes melades
Turrons de mel
Farciments de mel, etc. etc.

Josep Ramoneda

Abellers:
COLONIA ALVEAR
(Mendoza)

Escriptori:
Medrano 461
Buenos Aires
U. T. 8729, Mitre

MATALASSOS a l'estil català

(REFORMA I VENDA)

Gran assortit en tot lo pertanyent al ram
Encàrrecs per carta o personalment

D. VALLBONA
Coop. Telefónica 551, (Oeste)

PAVON, 4374
BUENOS AIRES

Impremta Fontana

de Fontana i Traverso.

Unión Telef. 6336 Rivadavia.

Bmé. Mitre, 1325

Pintura en General

Blanqueigs, Imitacions i Col·locació de
Papers pintats de tota mena.
PREUS MODERATS

PAGÈS i PASCUAL: México, 1320
Taller: Estados Unidos, 1217 BUENOS AIRES

ARTICLES
per a MECÀNICS, FERRERS
i BRONZERS

Joan Russinyol

Cangallo 1765 | *Un. Tel. 1081, Libertad*
Coop. Tel. 1350, Central

Unica Casa Especial
en Caragols
per a Metalls de Ferro,
Bronze i Acer.

Eines per a mandrinar,
tipus París i Americà.

Pedres d'Esmeril,
Fil d'Acer per a Ressorts, etc.

Fabrica de Camises
"La Esmeralda"

ENRIC RODÓ

ESMERALDA, 492
Sucursal: Corrientes, 1260
Buenos Aires :: :: :: :: :: ::

**Venda directa
al consumidor**

Per CAMISES de resultat excel.lent: Per gènere de punt Català i per tota mena d'articles de Camiseria, visiteu sempre **"La Esmeralda"**. Sereu ben atesos i comprareu barat.

"Bodegas RESPLANDOR"
(Pagès, Aymerich i Cia., MENDOZA)

Compatricis: Si voleu beure bon vi exigiu al vostre proveïdor que us serveixi el de marca **"Resplandor"**.

Unics representants a Buenos Aires:

ROVIRALTA, GRANADA i Cia.
Córdoba 2677 **Un. Tel. 2448, Juncal**

Imprenta Fontana, Bmé. Mitre 1325, Bs. Aires - U. T. 6336 Rivadavia